

Studium Generale atelier

18 mei 2022

IS HET NIEUW TESTAMENT VROUWONVRIENDELIJK?

Op 18 mei vond op uitnodiging van prior Didier Croonenberghs o.p. het eerste atelier van het Studium Generale in de crypte van Sint Paulus plaats, met 60 ingeschreven deelnemers. Gilbert Lenssen leidde het atelier in verwijzende naar de stichter van het Studium Generale, Albertus Magnus, die een open dialoog over geloofsvragen voorstond en voor wie het intellect de essentie van de ziel is. In zijn tijd was kerkelijke leer nog niet gedogmatiseerd.

Prof Bieringer, hoogleraar exegese aan de KU Leuven was de gastspreker. Hij werd ingeleid door Annemie Lebeer, parochiaan van Sint Paulus, die grote vragen stelde bij vrouwonvriendelijke passages in de Paulusbrieven en het voorlezen ervan tijdens de H. Mis.

De Paulusbrieven

Prof Bieringer wees erop dat er zich bij de vrouwonvriendelijke passages in de Paulusbrieven (“de vrouw moet onderdanig zijn”, “de vrouw moet zwijgen”, “de man is het hoofd van de vrouw”) vele vertaal- en interpretatiemoeilijkheden voordoen. Daar zijn echter geen duidelijke conclusies uit te trekken. Die zijn ook moeilijk uit te leggen in een preek na de lezingen. Recent zijn er nieuwe ontwikkelingen in de historische exegese die duidelijkheid verschaffen.

De meest vrouwonvriendelijke teksten staan in de teksten van de latere Paulustraditie en kunnen volgens de meerderheid van exegeten niet meer aan Paulus zelf toegeschreven worden (Efeziërs, Colossenzen, 1Timotheus, Titus).

De meest onvriendelijke tekst in de onbetwiste Paulusbrieven is deze uit 1 Kor. Het voorsmaakje is in 1 Kor 11,8: “De man komt niet voort uit de vrouw, maar de vrouw uit de man”. Maar in 1 Kor 11,11-12 relativeert Paulus zichzelf en schrijft “Overigens kan de vrouw niet buiten de man en de man niet buiten de vrouw: zoals de vrouw uit de man voorkomt, zo is de man er door de vrouw en alles is uit God”.

Maar de klepper komt in 1 Kor 14:34-35 “...de vrouwen moeten zwijgen. Het is hen niet toegestaan het woord te nemen, zij moeten ondergeschikt blijven...een vrouw hoort nu eenmaal niet in de gemeente het woord te voeren”.

In de voorbereidende tekst die aan de deelnemers werd opgestuurd, wordt uitvoerig ingegaan op de onder exegeten sinds lang en nu wijdverbreide twijfel aan de originaliteit van deze passage. Het zou om een latere toevoeging gaan en tot de post-paulinische traditie behoren. Er zijn nog wel altijd exegeten die geloven aan de originaliteit van deze passage. www.debijbel.nl/blog/paulus-vrouwen-en-handschriften

In de onbetwiste Paulusbrieven vinden we teksten (Galaten 3, Filippenzen 2) die de gelijkwaardigheid van man en vrouw benadrukken, want God is mens geworden. In de mens Christus zijn man en vrouw volgens Paulus aals gedoopte mensen één. De dag voor het atelier, 17 mei vierde de kerk het feest van de heilige apostel Junia, een vrouwelijke apostel, wiens naam in het verleden wel eens in vertalingen vermannelijkt werd als Junias. In Romeinen 16:7 wordt zij opgevoerd samen met de verdiensten van andere vrouwen zoals Febe en Prisca en zeven andere vrouwen die in de eerste gemeenten een belangrijke rol speelden. Zij vervulden rollen die later alleen aan mannen voorbehouden bleven.

Conclusie: Sinds de vroegste gemeenschappen waren vrouwen in belangrijke leidersrollen aanwezig. Maar er kwamen snel processen op gang die de deelname van vrouwen tegenwerkten. De geschiedenis van het vroege christendom werd herschreven. Vooral door de invoeging van 1 Kor 14 in de originele Paulusbrief en de vrouwonvriendelijke teksten van de latere Paulustraditie weerspiegelen de inperking van vrijheid die vrouwen genoten in de paulinische beginjaren. Het is de ironie van de geschiedenis dat daardoor uitgerekend de ruimdenkende Paulus in de 20ste eeuw gebrandmerkt werd als “vrouwenhater”.

Prof Bieringer benadrukt dat Christenen vanaf het begin, (zoals nu) geredetwist hebben over de gelijkheid, gelijkwaardigheid of complementariteit van mannen en vrouwen. De sporen ervan zijn terug te vinden in de teksten, de tekstoverleveringen en de vertalingen.

De evangelies

In de evangelies vindt men geen vooroordelen, veralgemeningen of uitsluitingen tegen vrouwen. Men kan spreken van een gelijke behandeling van man en vrouw in de evangelies.

Jezus koos 12 apostelen uit zijn leerlingen. Het is niet duidelijk waarom er alleen namen van mannen voorkomen. Had dit relatie met de 12 stammen van Israël? Dan zou dit voor het Christendom dat zich ontwikkelde buiten het jodendom niet meer gelden. Getuige daarvan de leidende rollen die vrouwen hadden in de vroegste gemeenschappen.

In Mc 7,26-29 wordt Jezus uitgedaagd, gecorrigeerd en terechtgewezen door een vrouw, hetgeen Hij aanvaardt. Hij herziet zijn mening.

Maria Magdalena is bij Marcus: volgeling, leerling, getuige. Bij Mattheüs wordt haar rol afgezwakt, zoals ook bij Lucas. Maar in het Johannesevangelie is zij de getrouwste leerling, de getuige van de verrezen Heer die het verkondigt aan de andere leerlingen. Zij is de apostola apostolorum, de vrouwelijke apostel van de mannelijke apostelen.

Besluit

De authentieke Paulus is vrouwvriendelijk, zo ook de aardse Jezus en de vier evangelies (met nuances), vooral Johannes. De post-paulinische vrouwonvriendelijke traditie zette zich echter door. Maar er bleven “ups” en “downs” in de relaties tussen man en vrouw in het vroege en latere christendom. Deze worsteling is dus geen uitvinding van de moderne tijd.

U kunt de volledige presentatie van Prof Bieringer opvragen bij gilbertlenssen@icloud.com.

De opnames van zijn lezing in twee delen vindt u op www.dominicanen.tv/nl/

Volgend atelier van het Studium Generale 22 Juni a.s.

17u00 avondgebed, 18u00 lezing.

Is Jezus werkelijk aanwezig in de Eucharistie? Met liturgisch theoloog Prof Joris Geldhof en exegeet Prof Reimund Bieringer. Inschrijven: studium@dominicanen.be